

# Terminologia pokrewieństwa i powinowactwa

---

Powstanie tej strony zawdzięczam pomocy, której udzieliły

- dr Joanna Przyklenk z Zakładu Historii Języka Polskiego,
- dr Katarzyna Wyrwas z Uniwersytetu Śląskiego.

Terminy zaprezentowano w formie w miarę współczesnej, zachowując dawne rdzenie. W nawiasie podano formy dawniejsze i omowne.

## KREWNI WSTĘPNI (-3)



- pradziadek (pradziad) = ojciec dziadka / babki (dla prawnuka / prawnuczki)
- prababka (prababa) = matka dziadka / babki (dla prawnuka / prawnuczki)

## KREWNI WSTĘPNI (-2), AGNACI - OJCZYŚCI I KOGNACI - MACIERZYŚCI

- dziadek ojczysty / macierzysty (dziad) = ojciec ojca / matki (dla wnuka / wnuczki)
- babka ojczysta / macierzysta (baba) = matka ojca / matki (dla wnuka / wnuczki)

## KREWNI BOCZNI (-2), AGNACI - OJCZYŚCI I KOGNACI - MACIERZYŚCI

- prastryj (przestryj, dziadek stryjeczny) = brat dziadka (dla wnuka stryjecznego / wnuczki stryjecznej)
- prawuj\* (przedwieć, dziadek wujeczny) = brat babki (dla wnuka wujecznego / wnuczki wujecznej)
- praciotka\* (praciota\*, przeciota\*, babka cioteczna) = siostra dziadka / babki (dla wnuka ciotecznego / wnuczki ciotecznej)

## POWINOWACI (-2)

- prastryjna\* (babka stryjeczna) = żona brata dziadka (dla prapociotka / prapociotki)
- prawujna\* (babka wujeczna) = żona brata babki (dla prapociotka / prapociotki)
- prapociot\* (dziadek cioteczny) = mąż siostry dziadka / babki (dla prapociotka / prapociotki)
- praświekier\* = dziadek męża (dla prasnechy)
- praświekra\* (praświekrew\*) = babka męża (dla prasnechy)
- prateść\* = dziadek żony (dla prażięcia)

- prateściowa\* (prateścia\*) = babka żony (dla prازیęcia)

## **KREWNI WSTĘPNI (-1), AGNACI**

- ojciec (dla syna / córki)

## **KREWNI BOCZNI (-1), AGNACI**

- stryj (rodzony, stryjek) = brat ojca (dla synowca / synowicy)
- ciotka (ojczysta, ciota ojczysta) = siostra ojca (dla bratańca / bratanicy)
- stryj stryjeczny = syn brata dziadka ojczystego (dla niecia / nieściory)
- ciotka stryjeczna = córka brata dziadka ojczystego (dla niecia / nieściory)
- stryj wujeczny = syn brata babki ojczystej (dla niecia / nieściory)
- ciotka wujeczna = córka brata babki ojczystej (dla niecia / nieściory)
- stryj cioteczny = syn siostry dziadka ojczystego lub babki ojczystej (dla niecia / nieściory)
  
- ciotka cioteczna = córka siostry dziadka ojczystego lub babki ojczystej (dla niecia / nieściory)

## **KREWNI WSTĘPNI (-1), KOGNACI**

- matka (dla syna / córki)

## **KREWNI BOCZNI (-1), KOGNACI**

- wuj (rodzony, wujek) = brat matki (dla siostrzeńca / siostrzenicy)
- ciotka (macierzysta, ciota macierzysta) = siostra matki (dla siostrzeńca / siostrzenicy)
- wuj stryjeczny = syn brata dziadka macierzystego (dla niecia / nieściory)
- ciotka stryjeczna = córka brata dziadka macierzystego (dla niecia / nieściory)
- wuj wujeczny = syn brata babki macierzystej (dla niecia / nieściory)
- ciotka wujeczna = córka brata babki macierzystej (dla niecia / nieściory)
- wuj cioteczny = syn siostry dziadka macierzystego lub babki macierzystej (dla niecia / nieściory)
- ciotka cioteczna = córka siostry dziadka macierzystego lub babki macierzystej (dla niecia / nieściory)

## **POWINOWACI (-1)**

- stryjna (stryjenka) = żona brata ojca (dla pociotka / pociotki)
- wujna (wujenka) = żona brata matki (dla pociotka / pociotki)
- pociot = mąż siostry ojca, mąż siostry matki (dla pociotka / pociotki)
- świekier = ojciec męża (dla snechy)
- świekra (świekrew) = matka męża (dla snechy)
- teść (cieść) = ojciec żony (dla zięcia)
- teściowa (teścia, ćcia) = matka żony (dla zięcia)

- ojczym (dla pasierba / pasierbicy)
- macocha (dla pasierba / pasierbicy)

- ojciec chrzestny (dla chrześniaka / chrześnicy)
- matka chrzestna (dla chrześniaka / chrześnicy)

## **KREWNI BOCZNI (0)**

- brat (dla brata / siostry)
- siostra (dla brata / siostry)
  
- półbrat = syn jednego z rodziców z poprzedniego związku (dla półbrata / półsiostry)
- półsiostra = córka jednego z rodziców z poprzedniego związku (dla półbrata / półsiostry)
  
- brat stryjeczny = syn brata ojca (dla brata stryjecznego / siostry stryjecznej)
- siostra stryjeczna = córka brata ojca (dla brata stryjecznego / siostry stryjecznej)
- brat wujeczny = syn brata matki (dla brata ciotecznego / siostry ciotecznej)
- siostra wujeczna = córka brata matki (dla brata ciotecznego / siostry ciotecznej)
- brat cioteczny = syn siostry ojca / matki (dla brata wujecznego / ciotecznego / siostry wujecznej / ciotecznej)
- siostra cioteczna = córka siostry ojca / matki (dla brata wujecznego / ciotecznego / siostry wujecznej / ciotecznej)
  
- brat prastryjeczny = wnuk brata dziadka (dla brata prastryjecznego / siostry prastryjecznej)
- siostra prastryjeczna = wnuczka brata dziadka (dla brata prastryjecznego / siostry prastryjecznej)
- brat prawujeczny = wnuk brata babki (dla brata praciotecznego / siostry praciotecznej)
- siostra prawujeczna = wnuczka brata babki (dla brata praciotecznego / siostry praciotecznej)
- brat pracioteczny = wnuk siostry dziadka / babki (dla brata prawujecznego / praciotecznego / siostry prawujecznej / praciotecznej)
- siostra pracioteczna = wnuczka siostry dziadka / babki (dla brata prawujecznego / praciotecznego / siostry prawujecznej / praciotecznej)

## **POWINOWACI (0)**

- mąż (dla żony)
- żona (dla męża)
  
- dziewierz = brat męża (dla bratowej)
- jątrew (jątrewka) = żona brata męża (dla jątrewi)
- zełwa = siostra męża (dla bratowej)
- zełwin\* = mąż siostry męża (dla szurzyny)
- szurzy = brat żony (dla swaka)
- szurzyna\* = żona brata żony (dla zełwina)
- świeć = siostra żony (dla swaka)
- paszenog = mąż siostry żony (dla paszenoga)
  
- swak (szwagier) = mąż siostry (dla szurzego / świeści)
- bratowa = żona brata (dla dziewierza / zełwy)
  
- brat przyrodni (dla brata przyrodniego / siostry przyrodniej; nie mają wspólnego rodzica)
- siostra przyrodnia (dla brata przyrodniego / siostry przyrodniej; nie mają wspólnego rodzica)

- swat (współswiekier\*) = ojciec męża córki (dla współteścia / współteściowej)
- swatka (swatew\*, współswiekra\*, współswiekrew\*) = matka męża córki (dla współteścia / współteściowej)
- współteść\* = ojciec żony syna (dla swata / swatki)
- współteściowa\* = matka żony syna (dla swata / swatki)
- kum (kmoter) = ojciec chrześniaka / chrześnicy / ojciec chrzestny syna / córki / chrześniaka / chrześnicy (dla kuma / kumy)
- kuma (kmotra) = matka chrześniaka / chrześnicy / matka chrzestna syna / córki / chrześniaka / chrześnicy (dla kuma / kumy)

## **KREWNI ZSTĘPNI (+1)**

- syn (dla ojca / matki)
- córka (dla ojca / matki)

## **KREWNI BOCZNI (+1)**

- synowiec = syn brata (dla stryja)
- synowica = córka brata (dla stryja)
- brataniec (bratanek) = syn brata (dla cioty)
- bratanica = córka brata (dla cioty)
- siostrzeniec = syn siostry (dla wuja / cioty)
- siostrzenica = córka siostry (dla wuja / cioty)
- nieć\*\* (nieść) = wnuk stryja / wuja / cioty (dla stryja / wuja stryjecznego / wujecznego / ciotecznego / cioty stryjecznej / wujecznej / ciotecznej)
- nieściora\*\* (nieścierz) = wnuczka stryja / wuja / cioty (dla stryja / wuja stryjecznego / wujecznego / ciotecznego / cioty stryjecznej / wujecznej / ciotecznej)

## **POWINOWACI (+1)**

- zięć = mąż córki (dla teścia / teściowej)
- snecha (synowa) = żona syna (dla świekra / świekry)

- pasierb (dla ojczyma / macochy)
- pasierbica (dla ojczyma / macochy)

- chrześniak (dla ojca chrzestnego / matki chrzestnej)
- chrześnica (dla ojca chrzestnego / matki chrzestnej)

- pociotek = synowiec / brataniec / siostrzeniec męża / żony (dla stryjny / wujny / pociota)
- pociotka = synowica / bratanica / siostrzenica męża / żony (dla stryjny / wujny / pociota)

## **KREWNI ZSTĘPNI (+2)**

- wnuk (wnęk) = syn syna / córki (dla dziadka / babki)

- wnuczka (wnuka, wnęka) = córka syna / córki (dla dziadka / babki)
- wnuk stryjeczny = wnuk brata (dla prastryja)
- wnuczka stryjeczna = wnuczka brata (dla prastryja)
- wnuk wujeczny = wnuk siostry (dla prawuja)
- wnuczka wujeczna = wnuczka siostry (dla prawuja)
- wnuk cioteczny = wnuk brata / siostry (dla pracioty)
- wnuczka cioteczna = wnuczka brata / siostry (dla pracioty)

## POWINOWACI (+2)

- prażięć\* = mąż wnuczki (dla prateścia / prateściowej)
- prasnecha\* = żona wnuka (dla praświekra / praświekry)
- prapociotek\* = wnuk brata / siostry męża / żony (dla prastryjnej / prawujnej / prapociota)
- prapociotka\* = wnuczka brata / siostry męża / żony (dla prastryjnej / prawujnej / prapociota)

## KREWNI ZSTĘPNI (+3)

- prawnuk (prawnek) = syn wnuka / wnuczki (dla pradziadka / prababki)
- prawnuczka (prawnuka, prawnęka) = córka wnuka / wnuczki (dla pradziadka / prababki)

Uwaga: o pokrewieństwie mówimy, gdy jedna osoba jest przodkiem drugiej (np. *ojciec* – *syn*) lub gdy obie mają wspólnego przodka (np. *brat* – *siostra*). O powinowactwie mówimy, gdy dane osoby nie są spokrewnione i ich relacja opiera się na zawartym małżeństwie (np. *mąż* – *żona*), przysposobieniu itd.

Część podanych terminów wychodzi z użycia lub już została zapomniana, niektóre kilka wieków temu. W zestawieniu pominięto specjalne wypadki powinowactwa, jak np. *mamka*, *brat mleczny* (karmiony piersią tej samej kobiety), *siostra mleczna*, *niańka*.

\* - terminy hipotetyczne, słabo zaświadczone lub niepewne (w tym kalki nazw łacińskich itd.)

\*\* - terminy o znaczeniu niepewnym (tu podano znaczenie za Bańkowskim)

Współczesny język polski dysponuje o wiele prostszą terminologią pokrewieństwa i powinowactwa, na którą składają się terminy *pradziadek*, *prababka*, *dziadek*, *babka*, *ojciec*, *matka*, *wujek*, *ciotka*, *teść*, *teściowa*, *brat*, *siostra*, *kuzyn*, *kuzynka*, *szwagier*, *szwagierka*, *syn*, *córka*, *bratanek*, *bratanica*, *siostrzeniec*, *siostrzenica*, *zięć*, *synowa*, *wnuk*, *wnuczka*, *prawnuk*, *prawnuczka*. Z pozostałych najczęściej używa się terminu *bratowa*, czasem *stryj*, *stryjek*, natomiast określenia *chrzestny*, *chrzestna*, *chrześniak*, *chrześnica* coraz częściej przestają być łączone z powinowactwem (niebagatelną rolę odgrywa zwyczaj wybierania na chrzestnych osób z rodziny, które pozostają już w jakimś stosunku pokrewieństwa lub powinowactwa z dzieckiem). O *ojczymie* i *macosze* częściej mówi się po prostu *ojciec*, *matka*, ewentualnie używa się terminów *opiekun*, *opiekunka*.

Autor: Grzegorz Jagodziński

Przedruk ze strony: <http://www.aries.com.pl/grzegorzj/popraw/zmnort.html>

Artykuł pobrano ze strony [eioba.pl](http://eioba.pl)